

กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ ศึกษารณีย สิทธิการได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาด

ปกป้อง มะลิ*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภรณ์**

บทคัดย่อ

การบังคับโทษเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต้องมีความเป็นเสรีนิยม มีความเป็นประชาธิปไตย และต้องกระทำเพื่อสังคม กล่าวคือ ความเป็นเสรีนิยมนั้นจะต้องยกระดับผู้ต้องขังให้เป็นประธานของการบังคับโทษ มีหลักประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขัง¹ สิทธิธรรมชาติที่บุคคลทุกคนพึงมีเช่นเดียวกันคือสิทธิพื้นฐานของพลเมือง ซึ่งต่อมาเรียกสิทธิประเภทนี้ว่า “สิทธิมนุษยชน” (Human rights) อันครอบคลุมถึงสิทธิของผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังซึ่งเป็นมนุษย์และพลเมืองของประเทศผู้หนึ่งจึงควรได้รับสิทธิต่างๆ เช่นเดียวกับประชาชนทุกคนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เนื่องจากสถานะแห่งความศักดิ์ศรีของมนุษย์เช่นนี้ ย่อมถือว่าดำรงอยู่ในมนุษย์ทุกคนและไม่อาจถูกกลืนหรือทำลายลงได้ ไม่ว่าจะโดยรัฐหรือตัวเขาเองหมายความว่า แม้มนุษย์จะมีพฤติกรรมที่ดูไร้ศักดิ์ศรีไร้คุณค่า (Undignified Behavior) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขายังคงมีอยู่มิได้ถูกกลืนลงด้วย ดังนั้นจึงต้องเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่เป็นผู้ต้องขังด้วยเช่นเดียวกัน²

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำนั้นคือการกระทำหรือการดำเนินงานทุกอย่างแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งมีได้มุ่งแต่เพียงการลงโทษอย่างเดียวแต่รวมถึงการฟื้นฟู แก้ไข ให้โอกาสทางสังคมทุกประเภทที่จะส่งเสริมให้ผู้ต้องขังกลับคืนสู่สังคมใช้ชีวิตเช่นพลเมืองผู้เคารพกฎหมาย และทำมาหาเลี้ยงชีพได้ไม่เป็นการภาระของสังคมอีก โดยใช้เรือนจำเป็นสถานที่คุมขังในทางการจำกัดสิทธิเสรีภาพบางอย่างตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งตามแผนปฏิรูปราชการกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน³

จากการศึกษาปัญหาสิทธิได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องเด็ดขาดเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพราะการได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ต้องขังพึงได้รับตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักกฎหมายบังคับโทษ สิทธิได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

¹ ธานี วรรณภรณ์. (2552). กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก. วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรี สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

² กุลพล พลวัน. (2543). สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย. หน้า 50.

³ แผนปฏิรูปราชการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2551-2554.

พุทธศักราช 2479 มาตรา 33⁴ และข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมและการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าดูกิจการหรือติดต่อกับเรือนจำ พ.ศ. 2555⁵ กำหนดให้สิทธิได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาดทั่วไปเป็นการเยี่ยมแบบผ่านสิ่งกีดขวาง ซึ่งการเยี่ยมที่เป็นสิ่งปกปิดของเรือนจำโดยทั่วไป และเป็นรูปแบบการเยี่ยมญาติของผู้ต้องขังแบบดั้งเดิมที่จะจัดให้มีห้องเยี่ยม แต่มีสิ่งกีดขวางกั้นระหว่างผู้ต้องขังกับญาติที่มาเยี่ยม สิ่งกีดขวางดังกล่าวอาจเป็นลูกกรงทั้งสองด้านห่างกันเวลาพูดต้องตะโกนคุยกัน หรือผ่านตาข่ายชั้นเดียว หรือผ่านกระจกโดยเจาะรูให้พูดถึงกันได้ นอกจากนี้ยังมีการเยี่ยมโดยนั่งคุยคนละด้านของกระจกแล้วพูดผ่านโทรศัพท์ผู้ได้รับให้เยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังต้องพูดภาษาไทยและออกเสียงให้ดังพอที่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมอยู่ ณ ที่นั้นได้ยิน จะพูดภาษาอื่นได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และในกรณีเรือนจำจัดให้เยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังโดยการพูดคุยผ่านเครื่องมือสื่อสาร ผู้ได้รับอนุญาตให้เยี่ยมติดต่อจะต้องยินยอมให้พนักงานเจ้าหน้าที่ฟังการสนทนาบันทึกเสียง และตัดการสื่อสาร หากเห็นว่าข้อความที่สนทนาเป็นไปโดยไม่เหมาะสม ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขัง ไม่เป็นมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและไม่เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ต้องขังสมควรในการดำเนินการส่วนบุคคล

สำหรับสิทธิการได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาดในต่างประเทศ กล่าวคือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีการเยี่ยมโดยไม่มีสิ่งกีดกั้นเป็นการเยี่ยมของนักโทษทั่วไปซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายการบังคับโทษทางอาญา ส่วนในการเฝ้าควบคุมนั้นเป็นการควบคุมโดยเฝ้ามองทางสายตา หากมีการควบคุมการสนทนาต้องมีเหตุจำเป็นและพิจารณาเป็นรายกรณีไปเท่านั้น ส่วนสหรัฐอเมริกาการเยี่ยมโดยไม่มีสิ่งกีดกั้นเป็นการเยี่ยมของนักโทษทั่วไป สามารถสัมผัสตัวกันได้แต่เป็นไปตามข้อกำหนด ในการเฝ้าควบคุมนั้นใช้กล้องวงจรปิดและการเฝ้าควบคุมทางสายตาของเจ้าหน้าที่ การเฝ้าควบคุมการสนทนาต้องเป็นเหตุจำเป็นเท่านั้น อันแสดงให้เห็นว่า สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความสำคัญสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังในการดำเนินการส่วนบุคคลและต่อหลักสิทธิมนุษยชนและหลักกฎหมายบังคับโทษ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมและการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าดูกิจการหรือติดต่อกับเรือนจำ พ.ศ. 2555

ในส่วนสิทธิการได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาดทั่วไป ให้ได้รับการเยี่ยมโดยไม่มีสิ่งกีดกั้นและการเฝ้าควบคุมโดยการเฝ้าระวังทางสายตา ส่วนการควบคุมการสนทนานั้นให้ใช้เมื่อจำเป็นเท่านั้น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสากลด้วย

⁴ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มาตรา 33

⁵ ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมและการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าดูกิจการหรือติดต่อกับเรือนจำ พ.ศ. 2555

1. บทนำ

ภารกิจของกรมราชทัณฑ์ในการดำเนินการบังคับโทษจำคุก⁶ ตามคำพิพากษาของศาลมิได้เป็นเพียงการควบคุมผู้ต้องถูกบังคับโทษไม่ให้โอกาสกระทำความผิด หรือสร้างความเดือดร้อนต่อสังคมได้อีกเท่านั้น แต่ภารกิจที่สำคัญที่สุดคือการปรับปรุงแก้ไขลักษณะนิสัยของผู้กระทำผิดให้ได้อย่างถาวร เพราะการบังคับโทษจำคุกเป็นมาตรการเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้นแต่สังคมเรียกร้องและคาดหวังความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ที่จะคืนสมาชิกของสังคม ผู้นำครอบครัว บิดา มารดา หรือบุตร เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างรับผิดชอบและไม่เป็นภาระสังคมส่วนรวมอีกต่อไปในอนาคต ภายใต้ภาระหน้าที่ดังกล่าวพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 เป็นเครื่องมือหรือกลไกในส่วนการบังคับโทษจำคุกของไทยที่ได้กำหนดวิธีปฏิบัติต่อผู้ที่ต้องถูกบังคับโทษจำคุกตั้งแต่แรกจับตัวผู้ต้องขังเข้าในเรือนจำและมาตรการต่าง ๆ ในการปฏิบัติตามขั้นตอนของการบังคับโทษจำคุกจนถึงกระบวนการปฏิบัติในการปล่อยตัวผู้ซึ่งต้องถูกบังคับโทษจำคุกพ้นจากการถูกบังคับโทษไปจากเรือนจำ ภายใต้ข้อสันนิษฐานว่าถ้าสังคมนำกฎหมายไปใช้เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมของผู้กระทำผิดตามกระบวนการขั้นตอนเป็นที่เชื่อได้ว่าบุคคลนั้นสมควรจะแก้ไขหรือสามารถกลับตนเป็นคนดีที่เคารพกฎหมายได้เนื่องจากความผิดเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของสังคม⁷ กล่าวคือ ต้องไม่ทำลายบุคลิกภาพของคนปกติและต้องสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามมาตรฐานสากลอยู่บนพื้นฐานของการบังคับโทษ

สิทธิการได้รับการเยี่ยมจากบุคคลภายนอกหรือจากญาติพี่น้องถือเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งที่คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังเด็ดขาดเมื่อบุคคลอยู่ในระหว่างคุมขังของเจ้าหน้าที่รัฐ เพราะญาติพี่น้องหรือคนในครอบครัวของผู้ต้องขังเด็ดขาดนับเป็นส่วนสำคัญในการที่จะช่วยอบรมแก้ไขตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้ต้องขังเด็ดขาด เพื่อให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมโดยปกติสุข หากผู้ต้องขังเด็ดขาดมีญาติหรือครอบครัวให้ความสนใจหรือหวังเยี่ยมจะสามารถทำให้ผู้ต้องขังเด็ดขาดมีที่ยึดเหนี่ยวและช่วยประคับประคองจิตใจทั้งยังช่วยคลายความเครียด ความกังวลที่เกิดขึ้นระหว่างถูกคุมขังเด็ดขาดในเรือนจำ⁸

สิทธิได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องเด็ดขาดทั่วไปที่ผู้ต้องขังได้รับยังไม่เปิดโอกาสแก่ผู้ต้องขังหรือให้การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ต้องขังสมควรในการดำเนินการส่วนบุคคลเท่าที่ควร เนื่องจากวิธีปฏิบัติในการได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องเด็ดขาดทั่วไปเป็นไปโดยผ่านสิ่งกีดกั้นและการสื่อสารระหว่างผู้เยี่ยมกับผู้รับเยี่ยมเป็นไปอย่างยากลำบาก อีกทั้งระหว่างการสนทนาต้องยินยอมให้เจ้าหน้าที่รับฟังการสนทนาและตัดการสื่อสารได้หากเห็นว่าการสนทนานั้นไม่เหมาะสม โดยดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ ซึ่งหากใช้ไปในทางกลั่นแกล้ง ถือว่าสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังถูกละเมิดอย่างร้ายแรง ในขณะเดียวกันเนื้อหาของกฎหมายและกฎระเบียบ ข้อบังคับ

⁶ธานี วรรณทร์.(2558). กฎหมายราชทัณฑ์. (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพฯ: วิทยุชน.หน้า 54.

⁷จิตติ ดิงศภัทย์. (2515). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอนที่ 1. หน้า 6.

⁸ นที จิตสว่าง. (2540). หลักทัณฑ์ปฏิบัติ. หน้า 89.

ยังขาดสิทธิการได้รับการเยี่ยมที่ชัดเจน ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ต้องขังสมควรในการดำเนินการส่วนบุคคลตามหลักสากลที่ผู้ต้องขังควรจะได้รับในเรื่องสิทธิได้รับการเยี่ยม

2. หลักการแนวความคิดการบังคับโทษจำคุก สิทธิได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาด

การบังคับโทษจำคุกหรือจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษเป็นการพัฒนาแนวคิดในอดีตในการลงโทษเข้ามาสู่ยุคใหม่ที่มีแนวคิดเป็นเสรีนิยมในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาก มุ่งที่จะปรับเปลี่ยนบำบัดฟื้นฟูหรือแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลที่บกพร่องในเรื่องต่างๆ เป็นเหตุให้กระทำผิดกฎหมายอาญาอันเป็นกติกาสังคม ถึงขนาดไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมปกติได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำคุณลักษณะดังกล่าวนี้ไปปรับปรุงแก้ไข ยกเว้นความเจริญทางจิตและพฤติกรรม ให้อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานคนปกติในสังคมนั้นๆ ได้⁹ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีการดำรงชีวิตในอนาคตโดยปราศจากการกระทำผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นการคุ้มครองสังคม¹⁰

ในส่วนของมาตรฐานสากลที่เกี่ยวกับสิทธิการได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาด ได้มีการบัญญัติเอาไว้ใน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights, 1948: UDHR)¹¹ ข้อ 12. บุคคลใด ๆ จะถูกแทรกสอดโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัวในครอบครัวในเคหสถานหรือในการสื่อสาร หรือจะถูกหลอกลวงในเกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกสอด หรือการหลอกลวงดังกล่าวนี้ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง(The Mandela rules)¹² ข้อ 1. ผู้ต้องขังทุกคนควรได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพและความมีมนุษยธรรมผู้ต้องขังควรได้รับการปกป้องจากการทรมานหรือการกระทำที่โหดเหี้ยมไร้มนุษยธรรม การดูถูก หรือการลงโทษ ไม่ว่าจะเป็เหตุการณด้านความปลอดภัยของผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ต้องเป็นจุดประสงค์หลักเสมอ ข้อ 3. การจำคุก หรือบทลงโทษอื่นที่ใกล้เคียงกัน เป็นการตัดขาดผู้ต้องขังจากโลกภายนอก ซึ่งรวมถึงความเป็นความจริงที่ผู้ต้องขังนั้นถูกดึงออกมาจากโลกที่เคยอาศัยอยู่ ทางเรือนจำจะต้องไม่ทำการแทรกแซง หรือ กระทำซึ่งเป็นการซ้ำเติมผู้ต้องขังในกรณีดังกล่าว ข้อ 58 (1)ผู้ต้องขังควรที่จะได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับเพื่อนและครอบครัวภายใต้การควบคุม a) ควรสื่อสารด้วยการเขียน พูดคุย และทางอื่นๆ b) การเข้าเยี่ยม (2) การเยี่ยม สิทธินี้ควรได้รับและผู้ต้องขังหญิงควรได้รับสิทธิเท่ากับ ผู้ต้องขังชาย ทัณฑสถานและสถานที่ควรเตรียมพร้อมเรื่องความปลอดภัย หลักการเพื่อการคุ้มครองบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังหรือจำคุก (Body of Principles for the Protection of All Form Detention or

⁹ ธาณี วรภัทร์. (2553). กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน. หน้า37.

¹⁰ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มาตรา 2.

¹¹ Universal Declaration of Human Rights. 1948:UDHR

¹² United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Mandela Rules) 2015.

Imprisonment 1988)¹³ ข้อ 19 ผู้ที่ถูกคุมขังหรือจำคุกพึงมีสิทธิได้รับการติดต่อเยี่ยมเยียน โดยเฉพาะจากคนในครอบครัวของตนและพึงได้รับโอกาสอย่างพอเพียงในการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกตามเงื่อนไขและข้อบังคับที่เหมาะสมโดยเป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับที่ชอบด้วยกฎหมายกำหนดไว้ เมื่อพิจารณาสิทธิการได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาดของไทยยังไม่สอดคล้องกับหลักสากลดังกล่าว ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights, 1948:UDHR) ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (the mandela rules) และหลักการเพื่อการคุ้มครองบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังหรือจำคุก (Body of Principles for the Protection of All Form Detention or Imprisonment 1988) จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากประเทศไทยนำหลักสากลดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติในเรื่องสิทธิได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องเด็ดขาด

3. สิทธิการได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาดในประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

สิทธิได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาด ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มาตรา 33 ได้กำหนดให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อจากบุคคลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากทนาย ตามที่บทบัญญัติไว้ในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ภายใต้ข้อบังคับที่อธิบดีวางไว้ และภายใต้ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมและการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการทำงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 การเยี่ยมแบบผ่านสิ่งกีดขวางการเยี่ยมแบบนี้เป็นการเยี่ยมที่เป็นสิ่งปกติของเรือนจำโดยทั่วไป และเป็นรูปแบบการเยี่ยมโดยจัดให้มีห้องเยี่ยม แต่มีสิ่งกีดขวางกั้นระหว่างผู้ต้องขังกับญาติที่มาเยี่ยม ต้องพูดภาษาไทยและออกเสียงให้ดังพอที่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมอยู่ ณ ที่นั้นได้ยิน จะพูดภาษาอื่นได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และในกรณีเรือนจำจัดให้เยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังโดยการพูดคุยผ่านเครื่องมือสื่อสาร ผู้ได้รับอนุญาตให้เยี่ยมติดต่อจะต้องยินยอมให้พนักงานเจ้าหน้าที่ฟังการสนทนา บันทึกเสียง และตัดการสื่อสาร หากเห็นว่าข้อความที่สนทนาเป็นไปโดยไม่เหมาะสม ในส่วนของการเยี่ยมโดยไม่มีสิ่งกีดกั้นหรือการเยี่ยมแบบสัมผัสเป็นไปตามนโยบายและข้อกำหนดของกรมราชทัณฑ์ เป็นไปในโอกาสพิเศษ ในการเยี่ยมโดยไม่มีสิ่งกีดกั้นนั้นจะจัดเป็นเพียงในรูปแบบงานวันพบญาติแบบใกล้ชิดขึ้น ซึ่งหนึ่งปีจะเกิดขึ้นไม่กี่ครั้งและกำหนดคุณสมบัติของผู้ต้องขังที่จะได้รับการเยี่ยมแบบไม่มีสิ่งกีดกั้นไว้ด้วย การเยี่ยมแบบสุดท้ายคือการเยี่ยมโดยครอบครัวและมีเพศสัมพันธ์เป็นเพียงโครงการหรือข้อบังคับ สามารถใช้ได้กับเรือนจำ หรือ ทัณฑสถานที่มีความพร้อมในทุกองค์ประกอบที่ทำการเยี่ยมโดยครอบครัวและมีเพศสัมพันธ์เมื่อเทียบอัตราส่วนกับเรือนจำทั่วประเทศซึ่งถือว่าน้อยมากกับการได้รับการเยี่ยมโดยครอบครัวและมี

¹³ Body of Principles for the Protection of All Form Detention or Imprisonment 1988

เพศสัมพันธ์ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าปัญหาในเรื่องสิทธิได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาดนั้นยังไม่สอดคล้องกับหลักมาตรฐานสากล

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เยี่ยมโดยไม่มีสิ่งกีดกั้นเป็นการเยี่ยมของนักโทษทั่วไปซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของมาตรา 23 กฎหมายการบังคับโทษทางอาญาควรที่จะ “ผู้ต้องขังจะได้รับการการันตีสิทธิพื้นฐานในการติดต่อ ในขณะที่เดียวกันเจ้าหน้าที่เรือนจำมีอำนาจที่จะควบคุมข้อมูลที่อาจส่งผลกระทบต่อการบังคับโทษภายใต้เหตุผลที่จำเป็น นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่มีหน้าที่ที่จะสนับสนุนผู้ต้องขังในการรักษาความสัมพันธ์ที่เป็นการสนับสนุนความมุ่งหมายในการบังคับโทษ”¹⁴ ในส่วนของการเฝ้าควบคุมระหว่างการเยี่ยม ใช้การควบคุมทางสายตา จะใช้การควบคุมฟังการสนทนาก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดและต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป ส่วนการเยี่ยมแบบผ่านสิ่งกีดกั้นก็ต่อเมื่อมีเหตุผลที่ชัดเจนว่าการจะเกิดผลเสียต่อกระบวนการพัฒนาปรับปรุงผู้ต้องขังหรืออาจมีผลเสียต่อความมั่นคงหรือความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในเรือนจำ ในทางกฎหมายอำนาจในการตัดสินใจเป็นของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการประเมินเหตุผลความจำเป็นในการใช้มาตรการดังกล่าวเป็นรายกรณีด้วยความระมัดระวัง¹⁵ การเยี่ยมแบบสุดท้ายคือการเยี่ยมแบบครอบครัวและมีเพศสัมพันธ์ มีสองประเภท ประเภทแรกการบังคับโทษแบบเปิด ใช้การพักโทษ หรือ การปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งเป็นการกระทำผิดเล็กน้อยตามกฎหมายอาญาของผู้ต้องขัง ประเภทที่สองคือการบังคับโทษแบบปิด ใช้การเยี่ยมระยะยาว สำหรับผู้ต้องขังที่กระทำผิดกฎหมายอาญาที่มีอัตราโทษสูง ซึ่งไม่สามารถการบังคับโทษแบบเปิดได้ ผู้ต้องขังได้รับอนุญาตให้รับการเยี่ยมจากครอบครัว การเยี่ยมจึงจัดให้มีห้องพิเศษที่มีทางเข้าเฉพาะและผู้มาเยี่ยมจะไม่ถูกพบเห็นโดยผู้ต้องขังอื่น มุมมองของการเปิดโอกาสให้มีความสัมพันธ์ทางเพศในพื้นที่เรือนจำมีผลที่อ่อนไหวต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและสถานการณ์ ดังนั้น การเยี่ยมระยะยาวควรจะถูกจำกัดสำหรับผู้ต้องขังภายในการบังคับโทษแบบปิด ซึ่งจะเห็นได้ว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์¹⁶ เป็นอย่างมาก ในเรื่องสิทธิได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาดโดยให้ตัวผู้ต้องขังเป็นประธานในการบังคับโทษนั่นเองเป็นไปตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ต้องขังสมควรในการดำเนินการส่วนบุคคล¹⁷ ตามหลักสากลที่ผู้ต้องขังควรจะได้รับในเรื่องสิทธิได้รับการเยี่ยม

ในสหรัฐอเมริกา การเยี่ยมโดยไม่มีสิ่งกีดกั้นเป็นการเยี่ยมของนักโทษทั่วไปส่วนใหญ่ที่ได้รับการเยี่ยม การเข้าเยี่ยมอนุญาตให้นักโทษที่จะนั่งร่วมกับผู้เข้าเยี่ยมได้ แต่มีการจำกัดการสัมผัส การเยี่ยมเหล่านี้เกิดขึ้นในห้องเยี่ยมขนาดใหญ่ใช้ร่วมกันกับผู้ต้องขังอื่น ๆ อีกมากมาย และผู้เข้าเยี่ยมคนอื่น ๆ ด้วย มีการเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง ห้องเยี่ยมจะมีกล้องเฝ้าระวังโดยมีเจ้าหน้าที่เรือนจำให้บริการ โดยปกติกายควบคุมอย่างน้อยเจ้าหน้าที่หนึ่งคนจะนั่ง ส่วนเจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ จะเดินไปทั่วห้อง ซึ่งมักจัดให้แก่ผู้ต้องขัง

¹⁴ BT-Drs. 7/918, S. 57.

¹⁵ Vgl. Calliess/Müller-Dietz 2002, § 27 Rn. 3 sowie oben § 6 Rn. 21 ff.; problematisch LG Regensburg ZfStrVo 1981, 58: zum Kennenlernen eines Gefangenen mit „neurotischer Charakterstruktur“

¹⁶ Rosenhayn, 2004, S. 167 ff.

¹⁷ BVerfG, ZfStrVo 1996, S. 175

ได้เข้าเยี่ยมเป็นส่วนตัวและมีการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่เรือนจำน้อยที่สุด¹⁸ โดยสมาคมการราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา กำหนดมาตรฐานสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังไว้ว่า ข้อจำกัดในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังควรถูกจำกัดเท่าที่จำเป็นเพื่อรักษาประโยชน์ที่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งของเรือนจำและความปลอดภัยหรือเพื่อปกป้องสาธารณะ¹⁹ ส่วนรูปแบบการเยี่ยมผ่านสิ่งกีดกัน หรือ ผ่านกระจกกันระหว่างผู้ต้องขังที่มีอัตราโทษที่สูงและผู้เข้าเยี่ยมในเรือนจำความมั่นคงสูงเพื่อควบคุมความปลอดภัยในเรือนจำและควบคุมผู้ต้องขังในส่วนของฟังกการสนทนากำหนดมาตรฐานสิทธิในการเยี่ยมผู้ต้องขังไว้ว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำอาจมีอำนาจในการฟังกการสนทนาเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะการสนทนาที่อาจเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของสาธารณะหรือความมั่นคงและปลอดภัยของเรือนจำ ส่วนการเยี่ยมโดยครอบครัวและมีเพศสัมพันธ์จะเกิดขึ้นในเรือนจำเอกชน ซึ่งผู้ต้องขังได้ผ่านเกณฑ์พิจารณาเกี่ยวกับโทษทางกฎหมายอาญา และมีความสมัครใจที่จะใช้เรือนจำเอกชน เพราะเรือนจำดังกล่าวต้องเสียค่าใช้จ่ายซึ่งจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมือนอพาร์ทเมนต์แต่อยู่ในบริเวณเรือนจำ เห็นได้ชัดว่าสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิการได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาดเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ต้องขังสมควรจะได้รับเป็นไปตามมาตรฐานสากล

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสิทธิได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาด ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มาตรา 33 และข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมและการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2555 จะเห็นปัญหาในทางปฏิบัติในเรื่องสิทธิได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาดอย่างชัดเจน ผ่านการเยี่ยมแบบมีสิ่งกีดกัน การเยี่ยมโดยไม่มีสิ่งกีดกันหรือการเยี่ยมแบบสัมผัส และการเยี่ยมโดยครอบครัวและมีเพศสัมพันธ์นั้น เป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังในเรื่องสิทธิการได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาดและยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องในเรื่องสิทธิการได้รับการเยี่ยมของผู้ต้องขังเด็ดขาด ผู้เขียนขอเสนอแนะในการให้ความคุ้มครองสิทธิเรื่องได้รับการเยี่ยมตามกฎหมายของผู้ต้องขังในประเทศไทยให้มีความเหมาะสม เป็นธรรมและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล รวมทั้งเกิดผลจริงขึ้นในทางปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในการได้รับการเยี่ยมตามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ช่วยให้ความสัมพันธ์ของครอบครัวยังคงแนบแน่นมากยิ่งขึ้น และ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีผลต่อการกลับเข้าสู่สังคมของผู้ต้องขัง

การแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับทางปฏิบัติและมาตรฐานสากลเพื่อให้มีการกำหนดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรื่องได้รับการเยี่ยมไว้อย่างชัดเจน เพราะบางกรณี

¹⁸ Norman A Carlson , Karen M. Hessbb and Christine M . H . Orthmann. (1998). Corrections in the 21 Century. P . 360.

¹⁹ John W . Palmer. (1985). *Constitutional Rights of Prisoners.* Pp. 181-182

กฎหมายบัญญัติคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังในเรื่องได้รับการเยี่ยมไว้ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล หรือไม่มี การบัญญัติ คุ้มครองสิทธิบางประการของผู้ต้องขังในเรื่องการได้รับการเยี่ยมจึงควรแก้ไข ดังนี้

1. ควรมีข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยเรื่องของการเยี่ยมผู้ต้องขังเด็ดขาด โดยให้สิทธิกับ ผู้ต้องขังเด็ดขาด ที่ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาไม่เกิน 10 ปี กระทบความผิดครั้งแรกคดีเดียว ให้มีสิทธิ ได้รับการเยี่ยมแบบสัมผัส

2. ควรมีข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยเรื่องของการเยี่ยมผู้ต้องขังเด็ดขาด ควรได้รับการเยี่ยม โดยไม่มีสิ่งกีดกั้นหรือการเยี่ยมแบบสัมผัสโดยผ่านเรือนจำดังต่อไปนี้ เรือนจำพิเศษ เป็นเรือนจำที่รับ ผู้ต้องขังประเภทเดียวกับเรือนจำส่วนภูมิภาค ซึ่งในพื้นที่นั้นไม่มีเรือนจำส่วนภูมิภาคตั้งอยู่ เรือนจำพิเศษมี อำนาจคุมขัง ผู้ต้องขังที่ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี จนถึงจำคุกไม่เกิน 15 ปี เรือนจำจังหวัด ผู้ต้องขังที่ ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี และ เรือนจำอำเภอ เป็น ผู้ต้องขังที่ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี จนถึง จำคุกไม่เกิน 15 ปี

3. ควรมีข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยเรื่องของการเยี่ยมผู้ต้องขังเด็ดขาด ควรได้รับการเยี่ยม โดยไม่มีสิ่งกีดกั้นหรือการเยี่ยมแบบสัมผัส โดยมีเกณฑ์พิจารณาสำหรับผู้ต้องขังเด็ดขาดดังต่อไปนี้ เป็น ผู้ต้องขังตั้งแต่ชั้นดีขึ้นไป ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาไม่เกิน 10 ปี กระทบความผิดครั้งแรกคดีเดียว ไม่เคยถูกลงโทษทางวินัย หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาลงโทษทางวินัย โดยได้รับสิทธิในการเยี่ยมแบบสัมผัส เดือนละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง

4. ควรมีข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยเรื่องของการเยี่ยมผู้ต้องขังเด็ดขาด ควรได้รับการเยี่ยม โดยไม่มีสิ่งกีดกั้นหรือการเยี่ยมแบบสัมผัส โดยการเฝ้าควบคุมระหว่างการเยี่ยมเป็นแบบสัมผัสนั้นควรใช้การ ควบคุมแบบ การเฝ้าควบคุมทางสายตา และใช้ระบบกล้องวงจรปิด หากมีความจำเป็นหรืออาจจะ กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของเรือนจำสามารถควบคุมการเยี่ยมโดยการฟังการสนทนา โดยพิจารณาเป็น รายกรณีไป

5. ให้เจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด ตามข้อเสนอแนะข้างต้น เพื่อ เป็นการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังที่ควรจะได้รับในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังใน เรื่องการได้รับการเยี่ยมดังกล่าว

บรรณานุกรม

กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ.1976 สหพันธ์

สาธารณรัฐเยอรมนี

กุลพล พลวัน. (2548). สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (the mandela rules)

ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมและการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าดูกิจการ

หรือติดต่อกับเรือนจำ พ.ศ. 2555

จิตติ ดิงศภัทย์. (2515). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอนที่ 1.

ธานี วรภัทร์. (2553). *กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. (พิมพ์ครั้งที่ 1)* กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน.

ธานี วรภัทร์. (2552). *กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*

ธานี วรภัทร์. (2558). *กฎหมายราชทัณฑ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1).* กรุงเทพฯ: วิทยุชน.

นัทธิ จิตสว่าง. (2540). *หลักทัณฑ์ปฏิบัติ.*

แผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2551-2554.

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

Body of Principles for the Protection of All Form Detention or Imprisonment 1988

Constitutional Rights of Prisoners 9 th Edition.

John W. Palmer. (1985). *Constitutional Rights of Prisoners 9 th Edition.*

Kaiser / Schöch *Strafvollzug*

Laubenthal *Strafvollzug*

Norman A Carlson , Karen M . Hessbb and Christine M . H Orthmann.(1998).*Corrections in the 21 Century : a practixal approach. West/Wadsworth.*

Strafvollzug

United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Mandela Rules) 2015.

Universal Declaration of Human Rights. 1948:UDHR